

สรุปผลการวิจัย การอภิปราย ข้อเสนอแนะ

ในบทนี้ผู้ทำวิจัยจะเสนอการสรุปผลการวิจัย การอภิปราย การเสนอแนะผลการวิจัย และข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคต ตามลำดับต่อไปนี้

5.1 สรุปผลการวิจัย

5.1.1 วัตถุประสงค์งานวิจัย

5.1.1.1 เพื่อการศึกษาสถานภาพในการดำเนินงานโครงการโรงเรียนเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคม (รพช.)

5.1.1.2 เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานโครงการโรงเรียนเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคม (รพช.)

5.1.1.3 เพื่อการศึกษาความต้องการในการดำเนินงานโครงการโรงเรียนเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคม (รพช.) อันจะนำไปสู่การเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานในอนาคต

5.1.2 วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ มีลำดับขั้นตอนดำเนินการโดยสรุปดังนี้

5.1.2.1 ขั้นตอนการวิจัย

ประชากร คือโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษาที่ได้รับคัดเลือกเข้าโครงการ รพช.

รุ่นที่ 2 ปี 2536 ในเขตการศึกษา 9 จำนวน 22 โรงเรียน ซึ่งประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียน หัวหน้าแผนงานโรงเรียน ครูผู้รับผิดชอบโครงการผู้รับบริการ ศึกษานิเทศก์ ตัวแทนศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด และผู้รับบริการจากโครงการ รพช. ในเขตการศึกษา 9 กลุ่มตัวอย่างใช้กลุ่มประชากรทั้งหมดเป็นกลุ่มตัวอย่างยกเว้นกลุ่มผู้รับบริการ ใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โรงเรียนละ 10 คน รวมกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 286 คน และสุ่มแบบจำเพาะเจาะจง (Purposive sampling) จังหวัดละ 1 โรงเรียน มาเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ผู้รับบริการและสังเกตการดำเนินงานตามโครงการ รพช. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และแบบสังเกต เป็นแบบเลือกตอบ มาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) และคำถามปลายเปิด (Open-ended) การเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยเดินทางไปเก็บข้อมูลด้วยตัวเองทั้งหมด ได้รับคืนมาจำนวน 286 ฉบับ จากทั้งหมด 296

ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 96.62 ซึ่งมีความสมบูรณ์ทุกฉบับ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ โปรแกรมโลตัส โดยข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพการดำเนินงานทั่วไป ความคาดหวังและข้อเสนอแนะอื่น ๆ วิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่หาค่าร้อยละ สำหรับสภาพการดำเนินงาน รพพส. วิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย Mean และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

5.1.3 ผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

5.1.3.1 สถานภาพของกลุ่มตัวอย่าง

5.1.3.1.2 กลุ่มตัวอย่าง พบว่า ส่วนมากเป็นชาย ร้อยละ 79.45 อายุระหว่าง 31-50 ปี ร้อยละ 49.31 อายุราชการ 11-15 ปี ร้อยละ 28.77 วุฒิการศึกษาปริญญาตรี ร้อยละ 69.86 ส่วนผู้รับบริการ ผู้รับบริการส่วนมากเป็นชาย ร้อยละ 59.62 อายุ 11-20 ปี ร้อยละ 57.75 จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษา ร้อยละ 52.11 ยังไม่ประกอบอาชีพ ร้อยละ 40 - 38 รองลงมาอาชีพเกษตรกรรม มีรายได้เฉลี่ยเดือนละต่ำกว่า 1,000 บาท ร้อยละ 19.72 สำหรับผู้ที่มิรายได้ต่อการเลี้ยงสมาชิกครอบครัวจะพออยู่พอกิน ร้อยละ 62.20 มีสมาชิกในครอบครัว 3-5 คน ร้อยละ 48.36

5.1.3.2 สภาพทั่วไปของโรงเรียนในโครงการ รพพส.

โรงเรียนในโครงการ รพพส. พบว่า ส่วนมากจัดเป็นโรงเรียนขนาดเล็ก เปิดสอนเฉพาะระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ตั้งอยู่นอกเขตสุขาภิบาลและเทศบาลมีจำนวนครูอาจารย์ประมาณ 11-20 คน ได้ดำเนินการจัดทำโครงการ รพพส. 1 โครงการ โดยผู้รับบริการเป็นประชาชนและนักเรียน เฉลี่ยประมาณโรงเรียนละ 30 คน จำนวนครูอาจารย์ที่เข้าร่วมโครงการ เฉลี่ยประมาณ โรงเรียนละ 12 คน จำนวนบุคลากรภายนอกเข้าร่วมโครงการ เฉลี่ยประมาณ โรงเรียนละ 6 คน โครงการที่จัดส่วนมากเป็นด้านการส่งเสริมด้านการประกอบอาชีพ ประเภทกิจกรรมที่จัดมุ่งด้านการพึ่งตนเองในปัจจุบัน สนองความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) หมวดที่ 5 รายได้ดี หน่วยงานที่ให้ความร่วมมืออยู่ในสังกัด กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และกระทรวงมหาดไทย ตามลำดับ

5.1.3.2 สภาพการดำเนินงานโครงการ รพพส. พบว่า

1) ขั้นการวางแผน มีการดำเนินงานคือ การประชุมคณะกรรมการ รพพส. เพื่อคัดเลือกโครงการ การประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน การนำข้อมูลมาวิเคราะห์ก่อนจัดทำโครงการ และการกำหนดวัตถุประสงค์ เป้าหมาย และวิธีดำเนินการของ

โครงการอย่างชัดเจน

2) **ขั้นการดำเนินการ** มีการดำเนินงานคือ การให้ความสำคัญของโครงการ รพช. ความเหมาะสมของโครงการกับสภาพท้องถิ่น สถานที่จัดกิจกรรมเหมาะสม การใช้จ่ายงบประมาณเหมาะสมตามสภาพการปฏิบัติงาน จำนวนผู้เข้าร่วมโครงการเหมาะสมกับสถานที่วัสดุ อุปกรณ์และวิทยากร ระยะเวลาในการดำเนินงานเหมาะสมกับความพร้อมของผู้รับบริการ กิจกรรมตรงกับความต้องการของสมาชิกผู้เข้าร่วมโครงการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์โครงการ และการดำเนินงานร่วมกับโครงการส่งเสริมการมีรายได้ระหว่างเรียนของนักเรียน ได้ฝึกปฏิบัติจริง มีการทำงานร่วมกัน วิทยากรเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ และมีมนุษยสัมพันธ์ การนำความรู้ ไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน เนื้อหาวิชาง่ายต่อการทำความเข้าใจ สถานที่ดำเนินกิจกรรมมีความเหมาะสม มีความพอใจต่อความรู้ที่ได้รับจากกิจกรรม ไม่มีความขัดข้องกับโครงการของหน่วยงานอื่น ชีวิตความเป็นอยู่ของผู้รับบริการดีขึ้นกว่าก่อนเข้าช่วยโครงการ และมีหน่วยงานอื่น ๆ ให้ความร่วมมือ

3) **ขั้นการติดตามและประเมินผล** มีการดำเนินงานโครงการ คือ จัดรูปแบบและวิธีการประเมินผลมีความเหมาะสม การประเมินผลการปฏิบัติงานของวิทยากร ประเมินและติดตามผลกิจกรรมโครงการ และการประเมินการเรียนรู้ของผู้รับบริการ การสอบถามปัญหาอุปสรรค ความพึงพอใจผู้เข้าร่วมโครงการ การทดสอบความรู้ผู้รับบริการ และให้ผู้รับบริการได้ประเมินผลด้วยตนเอง

5.1.3.2 ปัญหาการดำเนินงานโครงการ รพช. พบว่า

1) การวางแผน คือ การสำรวจความต้องการของผู้รับบริการก่อนดำเนินโครงการ และการจัดประชุมคณะกรรมการ รพช. ระดับโรงเรียน

2) การดำเนินการ คือ ผู้รับผิดชอบโครงการมีคาบสอนและงานพิเศษ ที่ได้รับมอบหมายมาก การจัดกิจกรรมที่ไม่ต่อเนื่องทำให้ผู้รับการฝึกอบรมแบบปฏิบัติหลังเสร็จสิ้นโครงการ ความเพียงพอของงบประมาณที่ได้รับในการดำเนินงานโครงการ ขาดบุคคลที่มีความสามารถในการทำโครงการให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น และความไม่เพียงพอของวัสดุ อุปกรณ์สำหรับการจัดกิจกรรม

3) การติดตามและประเมินผล ไม่มีปัญหาในการดำเนินงาน

5.1.3.4 ความต้องการดำเนินงานโครงการ รพช. พบว่า

1) **ขั้นการวางแผน** คือ การกำหนดนโยบาย หลักการในการจัดดำเนินการของโครงการไว้แน่นอนและชัดเจน การวางแผนการปฏิบัติงานตามที่ระบุไว้ในปฏิทินปฏิบัติงาน การสำรวจความคิดเห็นความต้องการของผู้รับบริการก่อนดำเนินการ การกำหนดรูปแบบวิธีการติดตามนิเทศงานโครงการของคณะกรรมการระดับโรงเรียนและระดับจังหวัดให้ชัดเจนและรัดกุมให้ผู้รับบริการมีส่วนร่วม แสดงความคิดเห็นในการจัดทำโครงการ การปฏิบัติงานให้สอดคล้องตามวัตถุประสงค์ เป้าหมาย และวิธีการที่กำหนดในโครงการ และการจัดองค์กรที่เอื้ออำนวยให้เกิดความคล่องตัวในการปฏิบัติงาน การสำรวจความต้องการของผู้รับบริการก่อนการดำเนินการมีส่วนร่วมในการพิจารณาระยะเวลาในการทำกิจกรรม การประชาสัมพันธ์โครงการ และการจัดเตรียมความพร้อมด้าน วัสดุ อุปกรณ์ให้เพียงพอ

2) **ขั้นการดำเนินการ** คือ งบประมาณสนับสนุนจากกรมสามัญศึกษาทุกปีเพื่อให้ได้ดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ขวัญและกำลังใจจากคณะกรรมการ รพช. ระดับโรงเรียนและระดับจังหวัด จัดประกวดโครงการ รพช. ดีเด่น และให้โรงเรียนที่มีความพร้อมเสนอขอรับโครงการมาดำเนินการไม่จำกัดจังหวัดกำหนดให้ การ สนับสนุนและความร่วมมือจากหน่วยงานของรัฐและเอกชน ผู้บริหารให้ความสำคัญของโครงการให้มาก การจัดระยะเวลาการดำเนินงานให้สามารถดำเนินการได้ครบและต่อเนื่องตลอดไป การแจกเอกสารและสื่อประกอบการอบรมแจกให้ผู้เข้ารับการอบรม จัดให้บุคลากรของโรงเรียนรับผิดชอบการดำเนินงานโครงการโดยตรง การจัดประชาสัมพันธ์ให้ทั่วถึง การจัดให้ผู้ที่มีความรู้ความสามารถจากสถาบันที่มีชื่อเสียงเป็นวิทยากร ข้อเสนอแนะของคณะกรรมการ รพช. ระดับโรงเรียนและระดับจังหวัด และการจัดระบบประสานงานที่ไม่ซ้ำซ้อนเป็นไปตามหน้าที่ความรับผิดชอบ การมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น การจัดกิจกรรมที่มีความเหมาะสม และตรงกับความต้องการของท้องถิ่น การไม่ซ้ำซ้อนกับโครงการของหน่วยอื่น การให้ฝึกปฏิบัติจริง การนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ประโยชน์ได้ วิทยากรเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถและมีมนุษยสัมพันธ์ดี มีความเหมาะสมด้านสถานที่ ควรดำเนินการโครงการนี้ต่อไป ผู้รับบริการส่วนมากมีความต้องการให้โรงเรียนจัดโครงการด้านวิชาชีพ เช่น การทำผลิตภัณฑ์จากวัสดุในท้องถิ่น งานไฟฟ้า การซ่อมเครื่องยนต์ งานโลหะ งานไม้ งานเกษตรกรรม และงานสหกรรม

3) **ขั้นการติดตามและประเมินผล** คือ การจัดทำรายงานผลการดำเนินงานให้ทันระยะเวลาที่กำหนด ให้ผู้รับบริการมีส่วนร่วมในการประเมินผลการดำเนินงานตามโครงการ รูปแบบและวิธีการจัดประชุมสรุปผลการดำเนินงาน และการบริหารโครงการของโรงเรียนที่เหมาะสม แบบสอบถามการประเมินผล การเข้าร่วมกิจกรรมของผู้รับบริการ และการมีส่วนร่วมในการประชุมคณะกรรมการ รพช. ระดับจังหวัดเพื่อสรุปผล การสอบถามความต้องการของผู้

รับบริการก่อนเข้าร่วมโครงการ การสอบถามปัญหาอุปสรรค และความพึงพอใจ หลังสิ้นสุดโครงการ การสอบถามปัญหา อุปสรรค หรือความพึงพอใจระหว่างเข้าร่วมโครงการ การจัดให้ผู้รับบริการได้ประเมินผลด้วยตนเอง และการทดสอบความรู้จากการดำเนินงาน

5.2 อภิปรายผลการวิจัย

ในการวิจัยเกี่ยวกับภาพดำเนินงานโครงการ (รพช.) ในเขตการศึกษา 9 ทำให้ทราบสภาพการดำเนินงานทั่วไป สภาพการดำเนินงานโครงการ ปัญหา อุปสรรค และความต้องการในการดำเนินงาน ซึ่งจะเป็นข้อมูลส่วนหนึ่งในการที่จะนำไปสู่การปรับปรุงแก้ไข และคงไว้ในเพิ่มประสิทธิภาพของการดำเนินงานโครงการ รพช. ต่อไป ในอนาคต มีประเด็นที่น่าสนใจดังจะได้อภิปรายผลต่อไปนี้

5.2.1 สถานภาพของกลุ่มตัวอย่าง

สถานภาพของกลุ่มตัวอย่างส่วนมากจะเป็นเพศชาย มีอายุ 31-40 ปี อายุราชการ 11-15 ปี วุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ รสสุธา (2533) ที่พบว่าครูเพศชายจะมีบทบาทมากกว่าครูเพศหญิงเกี่ยวกับการปฏิบัติงานจริงในกิจกรรมของชุมชน และเกรียงศักดิ์ (2529) ที่พบว่าวัยกลางคนถือว่าเป็นวัยกำลังสร้างงาน และคุณภาพของلميมีความมุ่งหวังที่จะสร้างงานให้เกิดประสิทธิภาพมาก เป็นผู้ใหญที่มีความรอบคอบ สามารถที่จะทำงานร่วมกับคนทุกวัยได้อย่างเต็มที่ นอกจากนี้ยังมีแนวคิดใหม่ มาทดลองใช้ในการปฏิบัติงาน

ผู้รับบริการโครงการ รพช. ส่วนมากเป็นเพศชาย อยู่ระหว่าง 11-20 ปี ระดับการศึกษา มัธยมศึกษา ยังไม่ประกอบอาชีพ สำหรับผู้ที่ประกอบอาชีพ ส่วนมากประกอบอาชีพเกษตรกร มีรายได้เฉลี่ยเดือนละต่ำกว่า 1,000 บาท มีสมาชิกในครอบครัว 3-5 จะเห็นว่าผู้รับบริการส่วนมากอยู่ในวัยหนุ่มสาว ที่ยังไม่ได้ประกอบอาชีพจึงเป็นการเหมาะสมที่ควรจัดหากิจกรรมหรือความรู้ให้เขาได้นำไปเป็นแนวทางในการประกอบอาชีพหรืองานพัฒนาสังคม ไม่ปล่อยเวลาว่างให้เสียไปโดยเปล่าประโยชน์และจะเป็นแนวทางแก้ปัญหาวัยรุ่นในด้านต่าง ๆ และทำให้ทราบว่าสังคมชนบทของไทยส่วนมากยังคงประกอบอาชีพเกษตรกร และยังไม่มีรายได้ประจำส่วนผู้ที่มิรายได้ก็ยิ่งต่ำกว่าเกณฑ์ จบฐ. ปี 2539 ซึ่งกำหนดไว้ปีละ 15,000 บาท ต่อคน ด้านสภาพครอบครัวจะเห็นว่าครอบครัวไทยเริ่มเป็นครอบครัวเล็กแบบชาติตะวันตก แสดงให้เห็นว่ามีบุตรน้อยลงตามเกณฑ์ จบฐ. ที่กำหนดว่าคู่สมรสมีลูกไม่เกิน 2 คน

5.2.2 สภาพการดำเนินงานทั่วไป

การดำเนินงานทั่วไปของโรงเรียนในโครงการ รพพส.โรงเรียนส่วนมากเป็นโรงเรียนขนาดเล็ก เปิดสอนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ที่ตั้งอยู่นอกเขตเทศบาลและสภานิติบาลมีครูอาจารย์ 11-20 คน ได้ทำโครงการ รพพส. จำนวน 1 โครงการโดยมีประชาชนเป็นผู้รับบริการ มีครูอาจารย์เข้าร่วมโครงการมากกว่า 6 คน บุคคลภายนอกเข้าร่วม 3-4 คน จะเห็นว่าโรงเรียนในโครงการ รพพส. มีความเหมาะสมมากที่จะดำเนินการในการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคม ในชนบท เนื่องจากอยู่ใกล้ชิดกับชุมชน เป็นหน่วยงานที่มีขนาดใหญ่ที่สุด และประชาชนมีความพอใจมาก โดยเฉพาะโรงเรียนที่จัดตั้งใหม่ ในปีการศึกษา 2534 และ 2535 กรมได้จัดสรรอาคารเรียนแบบเบ็ดเสร็จ ก ข และ ค บ้านพักครู ภารโรง และบางโรงเรียนได้จัดที่พักให้นักเรียนที่อยู่ห่างไกล การคมนาคมไม่สะดวก กรมสามัญศึกษาได้จัดสรรหอนอนสำหรับนักเรียน 35 คน เป็นอาคาร 2 ชั้น มีห้องพักครูอาจารย์ปกครองหอพักมีห้องครัว ห้องอาบน้ำแยกชายหญิง บางโรงเรียนมีบ่อเลี้ยงปลา ฟาร์มเลี้ยงไก่ ทำให้มีความพร้อมด้านวัสดุ อุปกรณ์ และอาคารสถานที่ ซึ่งเหลือหรือจากการเรียนในภาคปกติ สอดคล้องกันกับแนวคิดของกรมสามัญศึกษา ที่กล่าวว่าโรงเรียนมัธยมศึกษา เป็นหน่วยงานของรัฐ ที่มีความหมายเป็นที่พึงของชุมชน เนื่องจากมีทรัพยากรบุคคล เครื่องมืออุปกรณ์ อาคารและสถานที่เพียงพอต่อการเข้ารับประโยชน์ในการร่วมพัฒนาชนบท โดยใช้กระบวนการทางการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่บริการของโรงเรียนนอกเหนือจากภาระหน้าที่หลักคือการสอนนักเรียนในโรงเรียน ดำเนินโครงการประเภทส่งเสริมด้านการประกอบอาชีพ เน้นการแก้ปัญหาและพัฒนาคุณภาพชีวิต มุ่งสนองความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) หมวดที่ 5 รายได้ดี โดยที่ผู้รับบริการมีความต้องการสอดคล้องกันผลการวิจัยของ เกรียงศักดิ์ (2530) และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2529) ที่พบว่าส่วนใหญ่โรงเรียนได้จัดกิจกรรมให้ความรู้แก่ประชาชนตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ คือทำให้เห็นว่าผู้รับบริการส่วนใหญ่เห็นความสำคัญของรายได้ การแก้ปัญหาและพัฒนาคุณภาพชีวิตเป็นสำคัญที่สุด ส่วนด้านอื่นมีความต้องการในลำดับรองลงมา แสดงว่าผู้รับบริการปัจจุบันมุ่งเห็นความสำคัญของปากท้องและการอยู่รอดในสังคมหน่วยงานภายนอกทำให้การสนับสนุนส่วนมากสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และกระทรวงมหาดไทย ส่วนหน่วยงานสังกัดกระทรวงอื่นมีน้อย จะเห็นว่าโรงเรียนยังขาดความประสานงานกับหน่วยงานอื่นๆ หรือหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องงานท้องถิ่นมีน้อยเนื่องจากโรงเรียนส่วนมากตั้งอยู่ในชนบท ซึ่งมีความเห็นที่ไม่สอดคล้องกับ สำนักงานโครงการพิเศษ กรมสามัญศึกษา (2535) ที่กล่าวว่าหน่วยงานที่มีส่วนร่วมในโครงการ รพพส. มากที่สุด คือ กระทรวงมหาดไทย

5.2.3 สภาพการดำเนินงานโครงการ รพพส.

1) ขึ้นการวางแผน

โรงเรียนมีการประชุมคณะกรรมการ รพพส. เพื่อคัดเลือกโครงการ การประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน การนำข้อมูลมาวิเคราะห์ก่อนจัดทำโครงการ การศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชน และการกำหนดวัตถุประสงค์ เป้าหมาย และวิธีดำเนินการของโครงการอย่างชัดเจน การจัดเตรียมกิจกรรมเหมาะสมตรงกับความต้องการของผู้รับบริการ การจัดเตรียมวัสดุ อุปกรณ์ให้เพียงพอ การประชาสัมพันธ์โครงการ การให้ผู้รับบริการมีส่วนร่วมพิจารณาระยะเวลาในการทำกิจกรรม ส่วนการสำรวจความต้องการของผู้รับบริการก่อนดำเนินงาน ไม่ได้ดำเนินการจริง โรงเรียนส่วนมากมีคณะกรรมการดำเนินงานโครงการมาร่วมประชุมไม่เกินครึ่งส่วนใหญจะเป็นกรรมการที่อยู่ในโรงเรียน หน่วยงานต่าง ๆ ให้ความร่วมมือค่อนข้างน้อย ซึ่งแสดงให้เห็นว่านโยบายของกรมสามัญศึกษา ในการระดมสรรพกำลังมาร่วมจัดการศึกษายังทำได้ไม่เต็มที่ อาจเป็นเพราะการความจำเป็นทางด้านเศรษฐกิจหรือไม่เห็นความสำคัญ และความไม่เข้าใจโครงการ ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ปรีชา (2532) ที่พบว่า การดำเนินงานของโรงเรียนมีปัญหา เพราะว่า ขาดความร่วมมือและประสานงานจากหน่วยงานราชการอื่นๆ ตลอดจนขาดการประชาสัมพันธ์ และที่สำคัญผู้ดำเนินงานของโรงเรียนไม่เข้าใจหลักการดำเนินงานของโรงเรียนที่ถูกต้อง เช่นเดียวกับกรมสามัญศึกษา (2526) ที่พบว่า ประชาชนและหน่วยงานต่างๆ ในชุมชนให้ความร่วมมือ และเข้ามามีส่วนร่วมในโรงเรียนน้อยเกินไป

2) ขึ้นการดำเนินการ

โรงเรียนให้ความสำคัญของโครงการ รพพส. จัดได้เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น สถานที่จัดกิจกรรมได้เหมาะสมดี ใช้จ่ายงบประมาณเหมาะสมตามสภาพการปฏิบัติงาน จำนวนผู้เข้าร่วมโครงการเหมาะสมกับสถานที่ วัสดุ อุปกรณ์และวิทยากร ระยะเวลาในการดำเนินงานสามารถจัดได้เหมาะสมกับความพร้อมของผู้รับบริการ กิจกรรมของโครงการตรงตามความสนใจของสมาชิกผู้เข้าร่วมโครงการ เผยแพร่ประชาสัมพันธ์โครงการ และการดำเนินงานร่วมกับโครงการส่งเสริมการมีรายได้ระหว่างเรียนของนักเรียน การดำเนินงานน้อย คือ งบประมาณ 15,000 บาท ที่กรมจัดสรรให้เพียงพอสำหรับการดำเนินงาน เห็นว่าโครงการ รพพส. ควรดำเนินการต่อไป การจัดกิจกรรมที่เหมาะสมและตรงกับความต้องการของท้องถิ่น การจัดทำผู้รับบริการได้ฝึกปฏิบัติจริง การส่งเสริมให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมทำงานร่วมกัน วิทยากรเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ และมีมนุษยสัมพันธ์ การนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน เนื้อหาวิชาง่ายต่อการทำความเข้าใจ สถานที่ดำเนินกิจกรรมมีความเหมาะสม มีความพอใจต่อความรู้ที่ได้รับจากกิจกรรม ไม่มีความขัดข้องกับโครงการของหน่วยงานอื่น ชีวิตความเป็นอยู่ของผู้รับบริการดี

ขึ้นก่อนเข้าช่วยโครงการ และมีหน่วยงานอื่น ๆ ให้ความร่วมมือ ซึ่งสอดคล้องกับการประเมินผลของ สำนักงานโครงการพิเศษ กรมสามัญศึกษา (2535) ที่พบว่าโรงเรียนสามารถจัดกิจกรรมการศึกษาได้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น และความสะดวกของโรงเรียน เนื่องจากกิจกรรมที่ดำเนินการส่วนมากเป็นกิจกรรมด้านส่งเสริม และพัฒนาการประกอบอาชีพในท้องถิ่น ถึงร้อยละ 71 ของกิจกรรมทั้งหมด

3) ขึ้นการติดตามและประเมินผล

โรงเรียนได้จัดรูปแบบ วิธีการ และการติดตามผลประเมินผล การดำเนินงานโครงการ การปฏิบัติงานของวิทยากร และการเรียนรู้ของผู้รับบริการ มีการสอบถามปัญหา อุปสรรค หรือความพึงพอใจ จากการเข้าร่วมโครงการ และจัดให้ผู้รับบริการได้ประเมินผลด้วยตนเอง ถือได้ว่าโรงเรียนได้รู้หลักวิธีการ และใช้หลักการประเมินผลในการดำเนินโครงการได้ดี ซึ่งที่ผ่านมาการติดตามและประเมินผล โรงเรียนคิดว่าเป็นเรื่องยุ่งยากจึงไม่ค่อยดำเนินการอาจเป็นเพราะกรมสามัญศึกษาได้สร้างเครื่องมือ ติดตามและประเมินผลที่สามารถดำเนินการได้ง่าย แจกพร้อม กับคู่มือการดำเนินงานโครงการ รพชส. ในวันประชุมคณะกรรมการ รพชส. ระดับจังหวัด

5.2.4 ปัญหาการดำเนินงานโครงการ รพชส.

1) ขึ้นการวางแผน

โรงเรียนมีปัญหานการดำเนินงาน คือ การสำรวจความต้องการของผู้รับบริการก่อนดำเนินโครงการ โดยอาศัยประสบการณ์และความรู้สึกของคณะกรรมการในการตัดสินใจ เนื่องจากความรีบเร่ง เพราะความจำกัดด้านระยะเวลาในการดำเนินงาน ขาดบุคลากร และงานในหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายประจำมีมาก ซึ่งสอดคล้องกับ กรมสามัญศึกษา (2537) ที่ว่าไม่สามารถจัดประชุมคณะกรรมการ รพชส.ระดับกรม ได้เร็วกว่าเดือนกุมภาพันธ์ เนื่องจากขึ้นอยู่กับ การอนุมัติเงินประจำงวดของสำนักงบประมาณที่ไม่เคยก่อนเดือนกุมภาพันธ์

2) ขึ้นการดำเนินการ

โรงเรียนมีปัญหานการดำเนินงาน คือ ผู้รับผิดชอบโครงการมีคาบสอนและงานพิเศษที่ได้รับมอบหมายมาก การจัดกิจกรรมที่ไม่ต่อเนื่องให้ผู้รับการฝึกอบรมไปปฏิบัติหลังเสร็จสิ้นโครงการ ความเพียงพอของงบประมาณที่ได้รับในการดำเนินงานโครงการ ขาดบุคคลที่มีความสามารถในการทำโครงการให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น และความไม่เพียงพอของวัสดุ อุปกรณ์สำหรับการจัดกิจกรรม ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของ วรณี (2523) ที่พบว่าโรงเรียนยังไม่พร้อมที่จะให้บริการชุมชน เนื่องจาก ขาดงบประมาณที่จะสนับสนุน และความไม่พร้อมของครูที่จะออกไปพัฒนาชุมชน และ อิศราพร (2526) สมณฑา (2526) และศักดิ์ประเสริฐ (2534) ที่พบปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานของโรงเรียนเพื่อพัฒนาชนบท คือ ขาดแคลนงบประมาณที่ใช้

สนับสนุนโครงการ ขาดวัสดุ อุปกรณ์ ที่เป็นเครื่องมือส่งเสริมและสนับสนุนวิชาชีพของประชาชน ด้านเวลาของครู เพราะมีคาบสอนมาก และงานประจำอื่น ๆ แต่จะเห็นได้ว่าโครงการ รพช. ได้รับงบประมาณสนับสนุนโดยตรง ในปีแรกที่เข้าโครงการ จึงทำให้ดำเนินการได้ดีกว่าโครงการ มพช.2 และมีหน่วยงานที่มาร่วมมืออย่างจริงจัง คือ กรมการศึกษานอกโรงเรียน แสดงว่า ถ้าการทำงานที่ประสานกับหน่วยงานระดับสูง ก็จะส่งผลให้โครงการนั้นประสบความสำเร็จมากขึ้น การที่โรงเรียนให้บริการด้านวัสดุอุปกรณ์ อาคารสถานที่ ทำให้โรงเรียนกับชุมชนมีความสัมพันธ์อันดีต่อกัน แต่โรงเรียนกลับไม่ได้นำความสัมพันธ์อันดีนี้ ไปใช้ให้เป็นประโยชน์เพื่อพัฒนาในด้านความเป็นอยู่ของชุมชนให้ดีขึ้นกว่าเดิมมากนัก สังเกตได้จากการที่กรมสามัญศึกษาได้จัดเงินค่าตอบแทนแก่วิทยากรท้องถิ่นให้โรงเรียนในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา แต่โรงเรียนไม่ได้ใช้แนวทางที่กรมกำหนดเท่าที่ควรอีกมาก

3) ขั้นตอนการติดตามและประเมินผล

โรงเรียนไม่มีปัญหาในการดำเนินงาน แสดงว่าโรงเรียนได้ดำเนินการตามแนวทางใน ข้อเสนอแนะของสำนักงานโครงการพิเศษ กรมสามัญศึกษา เป็นอย่างดี สำหรับการติดตามผล และประเมินผลหลังเสร็จสิ้นโครงการพบว่า โรงเรียนส่วนมากไม่ได้ดำเนินการ โรงเรียนจึงควรร่วมกับชุมชนในการติดตามผล บางโรงเรียนไม่ได้จัดการประชุมสรุปผล แต่ให้ผู้รับผิดชอบโครงการเท่านั้นเป็นผู้สรุปผลและรายงานผล อาจเป็นเพราะความเชื่อถือ หรือการขาดบุคลากร และเวลา ตามที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2525) อิศราพร (2526) สุมนทนา (2526) อัจฉราพรธณ (2527) สะอาด (2527) สุเทพ (2529) และศิริณา (2529) ที่พบว่า ปัญหาในการพัฒนาชุมชนของโรงเรียน คือขาดบุคลากร

5.2.5 สภาพความต้องการในการดำเนินงานโครงการ รพช.

1) ขั้นตอนการวางแผน

โรงเรียนมีความต้องการ คือ การกำหนดนโยบาย หลักการในการจัดดำเนินการของ โครงการไว้แน่นอนและชัดเจน การวางแผนการปฏิบัติงานตามที่ระบุไว้ในปฏิทินปฏิบัติงาน การสำรวจความคิดเห็นความต้องการของผู้รับบริการก่อนดำเนินการ การกำหนดรูปแบบวิธีการติดตาม นิเทศงานโครงการของคณะกรรมการระดับโรงเรียน และระดับจังหวัดให้ชัดเจนและรัดกุม ให้ผู้รับบริการมีส่วนร่วม แสดงความคิดเห็นในการจัดทำโครงการ การปฏิบัติงานให้สอดคล้องตาม วัตถุประสงค์ เป้าหมาย และวิธีการที่กำหนดในโครงการ และการจัดองค์การที่เอื้ออำนวยให้เกิด ความคล่องตัวในการปฏิบัติงานการสำรวจความต้องการของผู้รับบริการก่อนการดำเนินงาน การมีส่วนร่วมในการพิจารณาระยะเวลาในการทำกิจกรรม การประชาสัมพันธ์โครงการ และการจัด เตรียมความพร้อมด้าน วัสดุ อุปกรณ์ให้เพียงพอ

2) ขึ้นการดำเนินการ

โรงเรียนมีความความต้องการ คือ งบประมาณสนับสนุนจากกรมสามัญศึกษาทุกปีเพื่อจะได้ดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ชั่วและกำลังใจจากคณะกรรมการ รพชส. ระดับโรงเรียนและระดับจังหวัด จัดประกวดโครงการ รพชส. ดีเด่น และให้โรงเรียนที่มีความพร้อมเสนอขอรับโครงการมาดำเนินการไม่ช้าจังหวัดกำหนดให้ คือ การสนับสนุนและความร่วมมือจากหน่วยงานของรัฐ และเอกชนผู้บริหารให้ความสำคัญของโครงการให้มาก การจัดระยะเวลาการดำเนินงานให้สามารถดำเนินการได้ครบและต่อเนื่องตลอดไป การแจกเอกสารและสื่อประกอบการอบรมแจกให้ผู้เข้ารับการอบรม จัดให้บุคลากรของโรงเรียนรับผิดชอบการดำเนินงานโครงการโดยตรง การจัดประชาสัมพันธ์ให้ทั่วถึง การจัดให้ผู้ที่มีความรู้ความสามารถจากสถาบันที่มีชื่อเสียงเป็นวิทยากร ข้อเสนอแนะของคณะกรรมการ รพชส. ระดับโรงเรียนและระดับจังหวัด การจัดระบบประสานงานที่ไม่ซ้ำซ้อน เป็นไปตามหน้าที่ความรับผิดชอบ ความพอใจด้านความรู้ที่ได้รับ การมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น การจัดกิจกรรมที่มีความเหมาะสมและตรงกับความต้องการของท้องถิ่น การไม่ซ้ำซ้อนกับโครงการของหน่วยอื่น การให้ฝึกปฏิบัติจริง การนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ประโยชน์ได้ วิทยากรเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถ และมีมนุษยสัมพันธ์ดีเหมาะสมด้านสถานที่ ความเห็นว่าโครงการนี้ควรดำเนินการต่อไป การส่งเสริมให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้ทำงานร่วมกัน และความร่วมมือของหน่วยงานอื่น ๆ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุขุม และคณะ (2531) ที่พบว่าความต้องการด้านความรู้พื้นฐานในการประกอบอาชีพ ผู้รับบริการมีความต้องการในระดับที่สูงมาก ผู้รับบริการส่วนมากมีความต้องการเกี่ยวกับโครงการด้านการประกอบอาชีพ หรือการมีรายได้ดี ตามความจำเป็นพื้นฐาน(จปฐ)หมวดที่ 5 มากที่สุด แสดงให้เห็นว่าผู้รับบริการให้ความสำคัญเรื่องปากท้องเป็นอันดับแรก ตามแนวคิดในการพัฒนาชนบท ของ พิศวง (2528) ที่กล่าวว่าพัฒนาประเทศไทยในรอบ 20 ปีที่ผ่านมา ปรากฏว่าส่วนใหญ่ได้เน้นหลัก การขยายฐาน และอัตราการเจริญด้านเศรษฐกิจ

3) ขึ้นการติดตามและประเมินผล

โรงเรียนมีความความต้องการ คือ การจัดทำรายงานผลการดำเนินงานให้ทันระยะเวลาที่กำหนด ให้ผู้รับบริการมีส่วนร่วมในการประเมินผลการดำเนินงานตามโครงการ รูปแบบและวิธีการจัดประชุมสรุปผลการดำเนินงาน และการบริหารโครงการของโรงเรียนที่เหมาะสม แบบสอบถามการประเมินผลการเข้าร่วมกิจกรรมของผู้รับบริการ การมีส่วนร่วมในการประชุมคณะกรรมการ รพชส. ระดับจังหวัดเพื่อสรุปผล การสอบถามความต้องการของผู้รับบริการก่อนเข้าร่วมโครงการ การสอบถามปัญหา อุปสรรค และความพึงพอใจ หลังสิ้นสุดโครงการ การสอบถามปัญหา อุปสรรค หรือความพึงพอใจระหว่างเข้าร่วมโครงการ การจัดให้ผู้รับบริการได้ประเมินผลด้วยตนเอง และการทดสอบความรู้จากการดำเนินงาน ซึ่งเป็นไปตามรูปแบบการ

ประเมินผลโครงการแบบ CIPP-Model ที่ วิศิษฐ์ ดวงสงค์ กล่าวไว้ในที่ประชุมโครงการ รพช. เมื่อวันที่ 26 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2535 ที่จังหวัดนครปฐมอย่างไรก็ตาม ถ้าหากมีการนิเทศ ติดตาม และประเมินผลของหน่วยงานระดับจังหวัด และกรม อย่างจริงจัง ก็จะช่วยให้การ ดำเนินงานโครงการมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลมากขึ้น

5.3 ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. จังหวัดควรให้โอกาสโรงเรียนทุกโรงเรียนเสนอโครงการ เข้าคัดเลือกเพื่อเข้าร่วมโครงการ รพช. เมื่อคณะกรรมการ รพช. ระดับจังหวัดพิจารณาตัดสิน และประกาศผลการคัดเลือก ตลอดจนอนุมัติโครงการแล้วแจ้งผลให้โรงเรียนทราบล่วงหน้าอย่างน้อย 1 เดือน ก่อนที่โรงเรียนจะดำเนินการ
2. กรมสามัญศึกษาควรจัดประกวดโครงการดีเด่น ทำให้เกิดการแข่งขันผู้ที่ได้รับรางวัล มีขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานหน้าที่นี้ อยากแสดงผลงานให้ผู้อื่นทราบเป็นวิธีการประชาสัมพันธ์ ได้อย่างดี
3. ผู้บริหารควรให้ความสำคัญโครงการ รพช. ให้มากเช่นเดียวกับงานอื่น ๆ
4. ผู้นิเทศติดตามผล ควรนิเทศให้มากขึ้นอย่างน้อย 2 ครั้ง เพื่อช่วยเหลือแนะนำกระตุ้นให้เกิดความตื่นตัวในการดำเนินงาน
5. กรมสามัญศึกษาควรจัดสรรงบประมาณให้โรงเรียนดำเนินการต่อเนื่องทุกปีโดยลดงบประมาณลงตามสภาพเนื่องจากโรงเรียนมีทุนเดิมอยู่แล้ว
6. โรงเรียนที่ไม่สามารถดำเนินโครงการได้เนื่องจาก ความจำกัดด้านบุคลากร วัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือ และสถานที่ โรงเรียนควรศึกษาสภาพของชุมชนความพร้อมของโรงเรียนแล้วปรับหาโครงการที่เหมาะสมที่สุดมาดำเนินการอาจจะจัดทำโครงการที่โรงเรียนได้สอนนักเรียนมาขยายให้ประชาชนเข้าร่วมนอกเวลาวิชาการ
7. โรงเรียนที่ไม่ได้รับงบประมาณ ก็สามารถดำเนินการโครงการ รพช. ได้เพราะโรงเรียนมีอาคารสถานที่วัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือต่าง ๆ อยู่บ้างแล้วเพียงแค่ให้บุคลากรมีความเสียสละอุทิศเวลามีขวัญกำลังใจและลดความสับสนงานพิเศษอื่น ๆ ให้น้อยลงสำหรับผู้รับผิดชอบโครงการ
8. การดำเนินโครงการ รพช. โดยเฉพาะโครงการที่เกี่ยวกับการอบรมด้านวิชาชีพ โรงเรียนควรแบ่งเป็นรุ่น ภาคเรียนละ 2 รุ่น รุ่นละไม่เกิน 25 คน
9. โรงเรียนควรมีการติดต่อประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะ ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด เนื่องจากศูนย์ฯ มีโครงการกลุ่มสนใจกลุ่มพัฒนาอาชีพที่มีงบประมาณสนับสนุนเพิ่มเติมให้ทำให้เป็นโครงการใหญ่ สามารถรับผู้รับบริการได้มากขึ้น

10. กรมควรมีการจัดตั้งศูนย์วิชาการ และอาชีพ ซึ่งอาจจะ เป็นในโรงเรียนหรือในชุมชน
 11. โรงเรียนควรมีการประชาสัมพันธ์งานโครงการที่ดำเนินงานให้ชุมชนได้ทราบอย่างทั่วถึง
 12. จังหวัดควรมีการจัดแสดงสินค้าผลผลิตของสมาชิกโครงการเพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์ และสร้างขวัญกำลังใจพร้อมทั้งความเชื่อมั่นให้แก่สมาชิก
 13. โรงเรียนควรมีการสำรวจตลาดเพื่อเป็นข้อมูลในการจัดทำโครงการที่สนองความต้องการอันจะเป็นผลให้ผู้เข้ารับการอบรมมีโอกาสนำไปประกอบอาชีพด้วยตนเองมากขึ้น
 14. โรงเรียนควรส่งเสริมให้ผู้เข้ารับการอบรมนำความรู้ที่ได้รับ ไปปฏิบัติเพื่อเป็นประโยชน์ต่อตนเอง
 15. โรงเรียนควรมีการจัดทำทะเบียนประวัติสมาชิกเพื่อได้ติดตามความก้าวหน้าและมีการติดตามประเมินผลเป็นระยะอย่างต่อเนื่อง
 16. โรงเรียนควรมีการเผยแพร่ความรู้ด้วยวิธีการต่าง ๆ ให้แก่ประชาชน เช่น วิทยุ เอกสารหรือตัวนักเรียนเป็นสื่อ
 17. โรงเรียนควรมีการจัดให้สมาชิกในโครงการได้ศึกษาดูงานในกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง
 18. โรงเรียนควรมีการจัดทำปฏิทินปฏิบัติงานอย่างชัดเจนและมีการแจ้งระยะเวลาดำเนินงานให้คณะกรรมการ รพช. จังหวัด ทราบล่วงหน้า
 19. โรงเรียนควรมีการจัดตั้งกลุ่มเยาวชนในหมู่บ้านเพื่อเป็นแกนนำในการพัฒนา และประสานงานโครงการ ตลอดจนแต่งตั้งเป็นคณะกรรมการร่วมในระดับโรงเรียน
- สิ่งที่ดีและเป็นประโยชน์อื่น ๆ ในการดำเนินงานโครงการ รพช. มีดังนี้
1. โครงการ รพช. ทำให้โรงเรียนมีความเข้าใจอันดีกับชุมชน และช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ทำให้คนในสังคมรู้สึกว่าเป็นโรงเรียนเป็นของชุมชน ตามนโยบายกรมสามัญศึกษาที่กล่าวว่าโรงเรียนที่ดีต้องไม่แปลกแยกจากชุมชน
 2. โครงการ รพช. มีความเหมาะสมสำหรับโรงเรียนในชนบทมากที่จะช่วยพัฒนาความเป็นอยู่ของประชาชนที่อยู่นอกระบบโรงเรียน ซึ่งกล่าวได้ว่าโรงเรียนมัธยมศึกษาเป็นหน่วยงานของรัฐที่มีขนาดใหญ่ และกระจายครอบคลุมพื้นที่ได้มากที่สุด
 3. การดำเนินงานโครงการ รพช. สามารถดำเนินการได้ทุกโรงเรียน ถึงแม้ว่าไม่ได้รับงบประมาณเพิ่ม โดยศึกษาสภาพของชุมชน และความพร้อมของโรงเรียนเพราะโรงเรียนมีอาคารสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือต่าง ๆ บุคลากร หากมีการจัดการที่ดีมาปรับโครงการให้เหมาะสม อาจจะเป็นโครงการที่โรงเรียนได้เปิดสอนนักเรียน มาขยายให้ประชาชนที่อยู่นอกระบบโรงเรียนได้เข้าร่วมในเวลาว่างราชการเช่นเดียวกับวิทยาลัยสารพัดช่าง และวิทยาลัยการอาชีพ โดยการจัดหาบุคลากรที่อุทิศเวลา และให้ขวัญกำลังใจ และลดค่าบสอน ตลอดจนงาน

พิเศษอื่นๆ ให้น้อยลง

4. จากผลการดำเนินงานโครงการ รพชส. มีผลทำให้ผู้รับบริการ ตลอดจนครอบครัว และสังคมในพื้นที่บริการของโรงเรียนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น สอดคล้องกับความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 จึงควรดำเนินการต่อไป โดยจัดให้มีการประชุมสัมมนา นิเทศ ติดตามและประเมินผลอย่างจริงจังและต่อเนื่อง แล้วนำแนวทาง มาปรับปรุงแก้ไขให้ดียิ่งขึ้น

5.4 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

จากผลการวิจัยและการดำเนินการวิจัย ผู้วิจัยขอเสนอแนะสิ่งที่จะเป็นประโยชน์สำหรับการวิจัยต่อไป ถ้าหากท่านผู้ใดมีความประสงค์จะทำวิจัยควรปฏิบัติ ดังต่อไปนี้

1. ควรศึกษาวิจัยในเรื่องเดียวกันในเขตการศึกษาอื่น ๆ เพื่อจะได้ทราบสภาพการดำเนินงาน ปัญหาอุปสรรคและความต้องการโครงการ รพชส.
2. ควรศึกษาวิจัยเปรียบเทียบความคิดเห็นของกลุ่มผู้บริหาร หัวหน้าแผนงานโรงเรียน ครูผู้รับผิดชอบโครงการ ศึกษาในเทศก์ ตัวแทนศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด และผู้รับบริการโครงการ
3. ควรศึกษาปัจจัยที่เป็นอุปสรรคและปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของโครงการ รพชส.
4. ควรศึกษาเปรียบเทียบโครงการ รพชส. ดีเด่น กับโครงการ รพชส. ที่ไม่ประสบความสำเร็จ
5. ควรศึกษาติดตามผลการดำเนินงานโครงการ รพชส. หลังจากผู้รับบริการผ่านการอบรมไปแล้วเป็นระยะ ๆ